

LA RENAXENSA

28 DE FEBRER

LO MONUMENT Á CLAVÉ ⁽¹⁾

De las lluytas passadas, del defalliment en qué la postraren s' alsa Catalunya regenerada per lo trevall. En las fronteras del Nort sent las armonías de la pau, los sons vibrants dels tallers. En sas venas sent corre la sang d' aquells que portaren las lleys de sos códichs ab sas naus á las reynas del mar, recorda los temps brillants de sa industria, y si sa situació no pot obrirli lo camí de las conquistas, si l' esperit novell las hi fá repugnar, aspira á una mes robusta corona que la d' or de sos antichs prínceps, la de ferro forjada ab lo treball, ornada per l' enginy, brunyida per lo geni. S' ouhen altre volta los esclats metálichs de la enclusa, lo febrosech bregar de la llensadora, y altra volta tróvas Catalunya rodejada de gloriosa aureola. No es com avans la reflectida per las brillejants armas ó la sobtada de sos ca-

(1) Aqueix escrit, lleugerament modificat per sos mateixos autors, acompanyava al plano presentat en lo certámen per eregir un monument á Anselm Clavé, y que fou lo que meresqué l' honra d' esser l' elegit pel jurat.

nons. Es avuy la dolsa y permanent de sa llar, de las fornals, del foch que alimenta lo vapor de sas máquinas.

D' eixa atmósfera, al calor del taller, al impuls del treball y del amor á la Patria naix lo geni d'en Clavé. Quan una nació ó una encontrada sent batre per tot un mateix cor, quan es la mateixa sa sava, la poesia y la música venen á mostrar lo llás que á tots uneix com la espressió mes pura y mes comprensible per tots de sos sentiments. Així succehí en la immortal Grecia: los cants de sas fadas formaren la germania de la nació de la Iliada, del Partenon y de Platea. Al só de la lira d'en Clavé nos reconeguerem los catalans de la montanya y la planura, desde 'ls Pirineos al Ebro vibraren los acorts del «A Montserrat» tot á una, com tot á una se fixavan nostras miradas, envers la montanya santa dels catalans. L' elevat cim del Montseny sentí la veu llunyana del pagés montar entre la boyra de la matinada ab los festius accents ab que nos pinta lo despertar de la naturalesa nostre poeta, y sobre lo mar, com altre lluminosa estela, la barca catalana deixá las notas de sos coros. Y en terras estranyas, ab *lo fer torment del mal d' ausencia*, oprimida l' ànima per l' anyorament, enviá un recort á sa terra lo catalá murmurant los tristos accents de sa poesia y de sa música. Y quan un jorn veyá reverdir la patria 'l llor de sas conquistas, l' ayre y lo cor de Catalunya vibraren ensemps al eco de la lira d'en Clavé; per tot arreu «Los nets dels Almogàvers» entonaren l' himne de sa gloria y escrigueren ab sos fets las paraulas d' el Poeta que avuy nos serveixen de lema:

«La patria es forta.»

Avuy l' havem perdut. Com aquells fochs de que nos parla Lamartine dels quals solament de lluny se veu brillar la fiama, enterbolida d' aprop per son propi fum, avuy per tots los catalans nos es grat son recort y será nostra sa gloria. Fills com ell del treball, portem á la suscripció que haveu obert nostre pobre ofrena; acceptaula y volgueu oir ab benevolencia las rahons en que s' apoya la forma que donem al monument dedicat á la memoria del malaguanyat Clavé.

De forma sensilla com convé á tot monument sepulcral, de ornamentació sóbria es lo projecte que vos presentem. No s' avenen las galas de la imaginació ab lo dolor: la

tomba cubreix un cadáver y soterra una afecció. Recort que se desitja sia tan durable com durable será 'l nom del qui enclou, no pot adornarse ab las flors de la arquitectura que com las altres son passatjeras. Aixís, donchs, la línea recta, las superfícies planas (que podriam dir son lo metro endecasílabo de la arquitectura) han sigut los elements aquí solament empleats.

Rodeja al monument una sensilla valla de ferro forjat y ferro fós en económic combinació. Fórmanla uns peus drets de forma equibrada recordant en sa decoració vagament las formas d' instruments musicals de tots coneguts, units uns ab altres per dos tirants de ferro forjat convenientment lligats en los punts mitjos. Eix ordre de tanca acaba en las duas parts del ingrés al clos sepulcral per dos peus de planta circular per no impedir lo fácil accés. La entrada está tancada per una cadena, pero no de las comunment usadas, que mes que obras d' art semblan arrencadas de un utilitari portasgo; de quadrats graons units ab passadors ve á simular un joyell ab tanca real en la cual campeja l' escut de la Diputació de que fou president lo difunt. Eix escut permet partir la cadena en dos trossos per medi de un pany compres en son espessor ab clau formant sas dents la creu de San Jordi que 's veu en son centre.

Junt al ingrés se trova la llosa que tanca la tomba. La sosté un petit y robust basament que en la part superior per acusar la separació de la llosa y la possibilitat de mourela s' acaba ab unas com puntas de diamants. Finalment havem suprimit en ella las tan usadas é inútils argollas circulars sustituhintlas per las pesas de ferro forjat que per abdos costats en projecció se dibuixan y que consisteixen en uns robustos passadors rectes que en lo plano se presentan per testa y que serveixen plenament á son objecte.

Sobre dos esglaons de pedra y arrancant de dos petites rampas ó planos inclinats, en cual superficie se suposan los noms ó corporació que lo monument dedican, ó millor la inscripció «Erigit per suscripció pública», s' alsa lo verdader monument commemoratiu cual cim corona lo busto d' en Clavé. Un basament de planta quadrada ve á representar lo fonament de sa gloria. En ell havem volgut emplear un llenguatge simbólich. Tal volta nos enganyem, pero aquest simbolisme que 's concreta en apilotar objectes co-

neguts ab lo nom d' atributs lo trovem indigne, per sa mesquina, de la arquitectura. Pot passar en cosas de moment y quan los objectes que forman l' atribut son vers y reals, pero al esculpir en pedra las formas magres y utilitarias dels objectes reals, pert aquella son carácter de forsa y per consegüent de duració y lo que es pitjor perden los mateixos atributs de tal manera sos caràcters distintius que fins nosaltres, los que per nostra professió estem acostumats á tractarlos, moltas voltas no 'ls reconeixem. Y en quant al simbolisme convencional de las plantas lo trovem encara mes desprovist en general de sentit, porque en sa major part te fonaments molt remots y solament en alguns casos es per tothom reconegut porque es verdader y resultat d' una comparació tan exacta com poética. En un mot, lo simbolisme per nosaltres es precis que 's sente, que s' endevini vagament y lo desprengue sense fer cap esforç l' espectador, sens tenir que donarli una lliçó, per entendrel, del «Lenguaje de las flores» ó altre obra trivial per l' estil. L' etat mitjana nos dona bells exemples de simbolisme sempre tractats ab sobrietat y en lo llenguatge sever y *estilistat* de la arquitectura y solament d' aquest género creyem que 's pot admétrer en lo camp del art. Comprenem que es mes difícil, mes vago, mes revesat de parlar porque ab claretat sia comprés, pero á ell havem cregut que nos debiam subjectar.

Es lo basament un dau de planta cuadrada. En sos quatre cayres venen representats los quatre ordres d' ideas en que escrigué en Clavé, en cada una una frase musical que pinte lo carácter de sas composicions dedicadas á la patria, l' amor, lo treball y la fé. Al escriurer eixas frases en pedra no havem volgut emplear altre llenguatge que lo seu propi, la escultura. Las notas son, donchs, esculpidas en lloch d' escritas; las armonias del creador de las societats corals en nostra patria prou son dignes de una expressió mes amplia que la d' eixos trosos de solfa que trovem petrificats en las tombas de nostres compositors. Per altra part aquest sistema nos dona un altra medi de expressió. Aixís com en la cara anterior del basament, visible en lo plano y que dediquem á sas composicions á la patria, havem esculpit la frase be prou coneguda, treta de «Los nets dels almogàvers», ab puntas de diamant, á la dedicada al amor

escriuríam ab fullas d' eura alguna frase típica per l' estil, en la del treball alguna de «La Maquinista», com lo *dali sens descans*, ab daus de pedra y finalment escrita ab assut-senas la de la fé que be podriam tréurerla del «A Montserrat.» La lletra corresponent vindria com en la que 's veu en lo plano.

Sosté lo basament una pilastra ó millor dit, pilar atalus-sat, còmpost de sas parts essencials: lo basament, fuste y capitell, y tots tres reunits nos donan lo conjunt de una lira en cada cara. Lo basament está constituit per lo que ve á recordar la caixa armónica, lo fuste que nos indica son carácter de sustentant vertical per medi de las estrias que nos recordan las cordas y finalment lo capitell constituint son collar lo través superior de la lira. Las flors ó botons que lligan á aquest son destinats á sostenir coronas, las volutas que acaban los brassos de la lira son al mateix temps las propias del capitell que están decoradas ab la estrella de cinch puntas, símbol del geni de las bellas arts, y fullas y fruyts del cascall, símbol del somni de la tomba. Corona cada una de las quatre liras l' escut respectiu de las quatre provincias catalanas, sobrepujant á cada cual una com corona de marlets formada per las ménsulas que sostenen l' abaco del capitell sobre que ve á sentarse lo busto del músich-poeta.

Lo monument es de reduidas dimensions atenent als medis ab que 's conta. No podent lluytar en grandesa ab los panteons que 'l rodejan, havem volgut lluytar en novetat. No se 'ns oblida que per molts l' haber representat liras en lo pilar será trovat com á falta de veritat estética, mes no es aixís. Altres se complauen en esculpirhi refondits y fullaraca que á res vé; y sens alterar per res la forma de pilar, al contrari, accentuantla, havem pogut y creyem haver lograt caracterisar l' objecte del monument de manera que ab cap altre se pugui confondre ni atribuírseli diferent objecte que recordar á las generacions venideras la gloria del músich catalá. Los grechs, los mestres del rahonament en Arquitectura nos han donat un exemple de lo convenient que es faltar á certas reglas en casos specials y lo gran efecte del Pandrosio, en lo cual lo sostre está sostingut per cariatides, es evidentia prova de lo que deixem dit.

Tal es nostre trevall. Fruyt de nostre entussiasme no tin-

drá tal volta altre mérit que nostra bona voluntat y el carácter de carinyo á las glorias pátrias que l' inspiran. Sia rebut com altre donatiu á la suscripció y contarse pot, al mateix temps y ab lo mateix carácter, ab nostra humil cooperació per executarlo.

Barcelona Novembre de 1874.

JOSEPH VILASECA.—LLUIS DOMENECH.

LO CAMÍ DEL SABER

CARTA SEGONA

Gracia 28 de Desembre de 1874.

Podriam dir respecte à las regions del saber lo mateix que 's diu de certs encontorns d' Amèrica: se troba allí una naturalesa gemada per los mes brillants colors, una vegetació que brolla per tots costats fecunditat y vida, un cel sempre transparent. Allí lo pit s' aixampla respirant l' alé d' aquella atmósfera, la mirada del home s' exten mes lluny, y fins sembla que en l' olor de tantas y tant variadas flors s' hi troba cert aroma de felicitat. Pero aquells jardins tan magnífichs, per regla general son deserts que casi planta humana may trepitja.

Lo propi passa respecte al camí del saber de que 't vinch parlant. Nos porta eix camí á un mon de resplandors brillantíssims. Pero ¿son molts los que arriban á la cima de la benehida montanya?

Es montanya escabrosa, difícil de pujar. Molts al veurela no més ja tremolan, y en lloch d' aventurarse á pujar per aquelles escarpadas pendents, al tenir que atrevessar aquelles penyas que miradas desde lluny semblan inaccesibles, no s' atreveixen á passar de las suas faldas, y débils s' ajeuen sobre los pelats marges ahont no s' hi troba res mes que la esterilitat intelectual del indiferentisme, sens que cap idea elevada omple l' intel·ligencia, ni cap sentiment noble aixample lo cor, ni cap aspiració generosa mogue la voluntat. Hi ha per allí uns estanys d' ayguas corrompudas de passions, de interessos que portan ab son fector la febre del positivisme; hi ha per allí las alénadas d' un ayre que ofega los esperits y allí, morta l' ànima, mort lo cor, morta l' intel·ligencia, l' indiferent se sepulta en la tomba de un materialisme espantós.

N' hi ha d' altres que á pesar de sas escabrositats ja la

pujan la escarpada montanya; pero com la pujan á las foscas, en lloch de seguir lo verdader camí se perden en sos innumerables y desconeguts viaranys, y allí, sóls, aislats, en lloch de acostarse al terme se 'n allunyan més á cada pas que donan, van caminant per entre la brossa, y en la soletat, en l' aislament del error pretenen saber obrir nous camins ab sos sistemas ó sas utopias, camins que per regla general lluny de portar á lloch conduheixen á un precipici. Anant entre tenebras n' hi ha que s' enfonsan en los xaragalls del rahonalisme, ahont l' home no veurá sino á si mateix, ab sas pretensions, ab son criteri purament personal; n' hi ha, en fí, que relliscan en los abismes del dupte y rodolant, rodolant, van á parar al fons de la negació la mes absurda.

Lo primer, donchs, que 's necessita es la llum.
¿Que seria del mon físich sens la llum natural?

Cubert tot de tenebras nos trobariam en una eterna nit de la que la sola idea 'ns espanta; en lloch de un ordre tan admirable, en l' univers no hi veuriam res mes que 'l cáos, no hi hauria la comunicació constant de uns sers ab altres constituint las prodigiosas armonías de la naturalesa, y la creació, lluny d' esser per nosaltres la obra de un amor y de una sabiduría omnipotent nos semblaria una obra d' alguna forsa satánica. Sens la llum, y per consecuencia sens color, no se concebeix lo treball constant de la naturalesa, las modificacions dels sers; no 's compren ni la vegetació, ni la vida y l' univers queda reduhit á una inmensa tomba.

Per aixó en lo gran dia de la creació lo primer que apareix es la llum.

Y si hem de considerar la llum com á primera [necessitat del mon físich ¿podrem prescindir d' ella en lo mon moral ahont la acció constant de un llum es inmensament mes indispensable encara que en lo mon físich? Atés aquest principi ja no hem d' estranyar la pobresa de las intel·ligencias que s' empenyan en fugir de la llum reduhintse á estar sempre entre tenebras, sens resplandors y sens color, allí no hi ha la veritat que es la vida de la intel·ligencia, y sens aquesta vida lo pensament, la rahó mateixa acaban per corrompres entre la pols del error.

D' ahont ha de venir, com s' ha de produhir aquesta llum en las regions del saber? Fent present d' ahont vingué y com

se produhí la llum física. Una paraula de Deu, un *fiat* sortit dels llabis de la omnipotencia. En la lluhentor de la llum, en son calor, en sa fecunditat prodigiosa, en la manera admirable com ella pinta lo cuadro de la naturalesa, en sas oscilacions nos sembla trobarhi una cosa que no pot ser res mes que 'l eco de aquell *fiat*.

Ja compendrás que vaig á dirte que si una paraula superior á la naturalesa; si una paraula de Deu fou la creació de la llum del mon físich, una paraula de Deu ha d' esser també la forsa de creació de la llum del mon moral. L' home per si sol, ab tots los recursos de sa inteligencia, ab tota la forsa de son pensament no te materials per produhir la llum del mon del saber, com ab tots los elements de la naturalesa no n' hauria tingut per produhir la llum del mon físich.

Soposem que 'l *fiat* de la creació no s' ha pronunciat, ó que haventse pronunciat l' home, que te la pretensió d' haber arribat á sa etat viril, y per consegüent á la possessió de tota sa forsa, considera ja inútil l' acció de la omnipotencia creadora; que aquesta llum del mon físich Deu l' apaga porque l' home se creu poderla crear per si mateix. ¿Qué fariam ¡pobres de nosaltres! per produhir lo mes simple que coneixem que es la llum? Ab tots los elements naturals, ab todas las combinacions químicas, després de haber estat estudiant per l' espay de tants llarchs segles la lley de la naturalesa, ¿qué es lo que fariam?

Fins contant ab tots los elements naturals,—que ja es molt contar, porque llavors tampoch los tindriam,—á lo mes, despres de exprimer tot lo suor del talent humá arribariam ab prou feyna á produhir una llum que en l' espay de la naturalesa seria encara menos que la de un de aquells animalets que 'n dihem cucas de San Joan en mitj d' un bosch; no podriam admirar lo palau de la naturalesa ab sas maravellosas proporcions porque no 'n veuriem d' aquest palau sino detalls sumament petits y fins insignificants; las montanyas nos semblarian agegantats fantasmas; l' espay que ab sa grandiositat nos dona alguna idea de l' infinit, sens lo sol que 'l llumena de dias, sens lo mantell engastat d' estrelles que 'ns cubreix mentras la nit, sens la poética y riallera lluna, l' espay, dich, ab sa negror nos semblaria llavors un abisme inmens, abisme al cual no

hi aixecariam may los ulls, per lo terror que 'ns causaria; en lo cuadro de la naturalesa no hi creuriam mes color que 'l color negre.

Tens indicat lo que succeheix en lo mon del saber quan hi falta llum divina.

Perque has d'advertir que l' mon del saber abraça l' home, pero tot l' home, cos y esperit, rahó y pensament, enteniment y voluntat; idea é inspiració, sentiment é instint. Y no sols l' home individual, sino també l' home com á ser colectiu, es dir, l' home formant part de la societat natural que s'anomena familia; de la societat política que s'anomena poble, nació; patria; de la societat universal que 's anomena humanitat. Y no únicament l' home en un punt determinat del espay y del temps, sino en tota sa extensió, ab tota sa influencia, en sa historia com en son esdevenir. En lo mon del saber l' home no es la única figura que hi ha que estudiar; lo ser, la vegetació, la vida no comença y acaba ab ells, es la gota d' aygua, que forma part del riu, que ve de la sua font, que va á parar á son mar. Sota del home hi ha altres sers dels quals no 's pot desentendre. És menester sobre tot tenir en conte que l' home no es la última anella de la cadena del ser; l' home que en sa presunció se creu trobarse en lo graó mes elevat del ser, ja que, per molt que fos son orgull, no podrá ferse may la ilusió de que sigui ell la font de aquesta corrent de vida, de vegetació, de mohiment, que veu per tot, ni que sigui ell tampoch l' autor d' aquestas armonías que per tot l' encisan, semblant home no es res mes que un noy que en sa primera etat se creu que per tocar lo cel ab las mans no te de fer altre cosa que pujar á la montanya mes alta de la cordillera que tanca son horisont.

Te recomano que ho tingas molt present. La llum que poguesses produhir en lo mon intel·lectual per medi de un esforç extraordinari de la tua rahó, seria tan débil per iluminar aquellas regions tan extensas, aquells espays tan inmesurables que del edifici de la veritat no 'n veurias res mes que detalls, per cert ben insignificants, no compendrias res de la grandiositat del edifici; en lo cuadro del saber tot ho veurias negre, aixecarias los ulls de l' ánima y no veurias l' infinit perque en mitj d' aquella fosca no hi sabrias trobar res mes que un abisme que t' espantaria. Las vene-

radas montanyas ahont se respira la gran vida del home, la vida del esperit, la vida religiosa, serian per tu sombras que 't produhirian cert terror, fantasmas als quals tindrias por d' acostarhi.

Tal volta se t' oferirá un dubte. Si la llum del mon del saber ha de venir de Deu, llavors la rahó del home es una facultat inútil. Aixó seria lo mateix que si diguesses que venint del sol la llum del mon natural los ulls hi son de més.

Com en lo mon físich l' home ab sa activitat, ab son treball aprofita los elements que li proporciona la llum natural ab son color per associarse á l' obra de la Providencia, per contribuir al desenrotllament y fins difusió de la vida, sempre dins las lleys providencials y en caràcter de instrument d' aquestas lleys. Prou camp te per correr la rahó, y pot y deu, l' hom ja que l' arbre que no dona fruyts está condemnat al foch, contribuir ab son treball, ab sa activitat intel-lectual al desenrotllament y difusió de la vida moral; y llavors ¡quin paper tan gran y tan honrós se li ha confiat per representar en lo teatro de la existencia humana!

Res, donchs, de aislament, estimat Oleguer. Considera lo mon moral en son conjunt, en sa imponent grandiositat. Il·luminat per una llum superior feste cárrech de las armonías en las quals tu també deus entrarhi en joch. Si t' aislesses, si en lo mon moral, tancat dins los límits de la tua rahó, no hi vejesses res mes que tú, allí 't quedarías perdut, aparedat en lo racó de ton idealisme. Ta soletat, ta inercia 't portaria una tristor, un defalliment, la desesperació tal vegada; devant teu passaria un mon de contradiccions que no sabrias com explicártelas perque las veurias per un forat massa petit; al últim duptarias de tot, fins de tu mateix y repetirias la blasfemia que respecta virtut proferí l' antich gentil:—¡Oh veritat! Tu no ets res mes que la última careta de la mentida universal.

En tal aislament no podrias sostenirte. Y al sentir la necessitat de estar en lo mon práctic hi entrarias sens fé, morta l' ánima, glassat lo cor, sens sentiments, sens inspiració, sensforsa, tal vegada, serias lo pitjor que hi ha qu' esser, dels molts escéptichs que consideranlo mon que 'ls rodejaria com un negoci de explotació purament materialista, que tractan de legalisar sa hipocresia ab son doctrinarisme se-

gons lo cual la religió no es mes que un element de govern per contenir als pobles; per ells la doctrina, los principis, son una especie de maleta de viatge per atravesar la ruta de la existencia humana, maleta que la prenen quan la necessitan y la deixan quan los fa nosa y ahont s' hi troban pesa per pesa totas las modas per tots los païssos y per totas las estacions. Aixó quan no fesses com aquells que desesperats de no creure en res de l' esperit creuen en los plahers purament materials, y portan á enterrar la vida espiritual, la gran vida del home en lo sot d' un sensualisme desgraciat y vergonyós.

A Deu, estimat Olaguer. Pensa en aquestas consideracions; medítalas. Sabs que son una nova mostra del interés que sempre has inspirat y de las esperansas que has fet concebir á

JOSEPH ALFONS GATELL.

LAS TRES FLORS DESENCANTADAS

En lo castell de mos avis
Hi tinch una bella planta,
Es la mes bella que hi tinch;
Mes vil felló l' ha encantada.
Molt fondas te las arrels,
Mes sens fullas sas tres brancas;
Cada branca una ponsella,
Una ponsella tancada.
¡Oh floretas de mon cor,
Donaume vostra fragancia!

Dessota l' arbre encantat
Singlotan tristas las fadas,
Dessota l' arbre en la nit
Ressonan sovint veus bagas;
Son las sombras de mos avis
Que de llur sepulcre s' alsan
Per doldres ab mon dolor,
Lo dolor de ma anyoransa.
¡Oh floretas de mon cor,
Donaume vostra fragancia!

—Oh sombras, gloriosas sombras,
Angels de la meva guarda,
Jo us conjur per vostre amor
Que 'm desencanteu la planta.
Desde que encantada n' es
Las flors may mes s' han badadas,
Des que no 's badan sas flors
Un mal fat reina en ma pàtria.
¡Oh floretas de mon cor,
Donaume vostra fragancia!

—Torna á ta casa payral,
Pújaten dalt á la cambra,
Y al costat del bressolet
En que ta mare 't gronxava
Veurás un arpa ab tres cordas
Cuberta de negra glassa;
Las ponsellas s' obrirán
Ab los sospirs d' aqueixa arpa.
¡Oh floretas de mon cor,
Donaume vostra fragancia!

Adalerat dalt me 'n pujo,

Despenjo l' arpa endolada;
Adalerat baix me 'n baixo,
Y al peu de la bella planta
Dona l' arpa tres sospirs,
Y rebrotan las tres brancas,
Y en cada branca una flor
A cada sospir esclata.

¡Oh floretas de mon cor,
Donaume vostra fragancia!

La primera que s' ha obert
Las fullas ne te de grana;
Lo cálzer de aqueixa flor
Del nin ceguet es la aljaba,
Plena de pintadas fletxas,
Fletxas que dolsament matan,
¡Ay, ben haja qui las tira!
¡Ditxós lo cor en que 's clavan!
¡Oh hermosa flor, tu serás
Per la meva enamorada!

La segóna ponselleta
N' es una rosa boscana;
Las fullas d' aqueixa flor
No son fullas, que son flamas;
Dins de son cálzer ardent
Ab son foch un cor s' abrasa;
Al badarse la ponsella
Gotas de sanch n' han saltadas;
Are es símbol de dolor,
Deu fes que fos d' esperansa.
Oh flor, ¿per qué avuy no t' alsas
Sinó ab rosada de llágrimas?

L' última flor que sonriu
Tota es pura, tota es blanca;
Sas delicadas floretas
De serafins ne son alas;
Son cálzer un vas d' encens
Que divins perfums exhala,
Dessobre de son botó
Una creueta 's destaca.
¡Mística flor, purifica
Mos sentits ab ta fragancia!

¡Oh flors, las hermosas flors,
Jo 'n teixiré una garlanda
Per penjarla com trofeu
En la tomba de ma pátria!

ANTONI CAMPS Y FABRÉS.

Maig de 1859.

ANIVERSARI DE LA MORT

DEL POPULAR MÚSICH-POETA

JOSEPH ANSELM CLAVÉ

CANSÓ DE DOL (1)

I.

Plorém, ninas del Ter,
al só de la dolsayna;
plorém, ninas del Ter,
la mort d' un cor fidel.

Aquell que d' armonías
omplía nostres vents;
aquell que suspirava
per l' honra del terror;
aquell qu' accents tenia
avuy pèl Maig rient,
demá per nostra Verge,
y sempre pèls valents;
aquell qu' escorcollantne
del poble gays secrets,
donava á sas cantadas
dolsor de sucre y mel,
avuy fa un any reposa
allá hont la vida neix,
allá hont es infinita
la immensitat del cel.

Plorém, ninas del Ter,
al só de la dolsayna;
plorém, ninas del Ter,
la mort d' un cor fidel.

II.

«Crusáu plans y montanyas,
suspirs qu' á mas entranyas
arranca greu dolor!

(1) Pera l' adequada comprensió del sentit y forma de la composició que va á llegir-se, recórdis la 3.ª tanda de «Las ninas del Ter.»

Pujéu enlayre, enlayre,
puix sou la dolsa flayra
que va eczalant el cor!»

Tal canta la pastora
que desficiada plora
la mort del cor fidel;
y, amant desconsolada,
tè ficsa la mirada
en la blavor del cel.

¿Qué hi fá que avant y enrera
la gaya primavera
estenga rich mantell?
La noya está plorosa:
sa primavera hermosa
era ÉLL, solzament ÉLL!

Si l' arbre sorollava:
si tendre refilava
ab l' auba 'l rossinyol,
aprop d' ÉLL los sentía:
sens ÉLL fins l' alegría
coberta va de dol.

Gentil galan arriba:
—«No 't vegi més captiva
del amargant sofrir:
jo t' amo, verge dolsa,
com als frescals la molsa,
com sa puresa 'l llir.

«Respónme, noya pura:
¿vols ser de ma ventura
aclaridor estel?....»
La verge desficiada
tè ficsa la mirada
en la blavor del cel.

«Ab impreuhables joyas,
sobre las ricas noyas
ornada 't mirarás....
Vúlgam, gentil pastora,
y en mòs palaus tothora
com reyna lluhirás.

«Donzellas y bells patjes,
senyors d' antichs llinatjes
serán lo teu consol;
mil voluntats, mil vidas

veurás á tu rendidas,
formant un voler sol.

«Contesta, noya pura,
contesta al cor que jura
morir per tu fidel....»
La verge desficiada
tè ficsa la mirada
en la blavor del cel!

III.

Damunt la freda tomba
de nostre amich sancer
posém bellas coronas
de llor y pensaments.

Desde sa tomba 'ns mira,
desde sa tomba 'ns sent:
no 's perdin las cantadas
que 'ns ensenyá algun temps.

De bon matí, quan l' auba
dona vivir al cel,
ab la cayent rosada
plorallas barrejem.

Fidel enamorada
esquiva per un rey
ab l' ánima 'ns ho prega....
¡No siga va son prech!

Plorém, ninas del Ter,
al só de la dolsayna;
plorém, ninas del Ter,
la mort d' un cor fidel.

JOAQUIM RIERA.

24 Febrer 1875.

BIBLIOGRAFIA

LO RONDALLAIRE.—Cuentos populares catalans, coleccionats per Francisco Maspons y Labrós.—(Tercera serie.)

Es ja molt considerable lo número de cuentos populares catalans qu' ha donat á l' estampa nostre literat En Francisco Maspons. Vint y sis cuentos en la primeria serie, vint y set en la segona y també vint y set en la tercera, que fan un total de vuytanta cuentos; y encara no s' atura aquí, sino que 'ns promet fer correrías ab la seguritat de ferne abundosa cullita y rica y bona. Per mes qu' ara aplaudiu, espereu, qu' aplaudireu mes encara, puig que com es molt coneixedor de la fruyta, sap triar la de cap de brot y la que 'ns dongui, com per ell triada y escullida, no 'n tingueu pas dupte, será bona.

No sembla sino que 's fica en las mes amagadas afraus de nostras montanyas, y qu' allí entre timons y romanins, y bruchs y genebrons y arjalagas, busca y rebusca y escarva la terra y trova un nano des-sota d' un ginebra, ó un gegant adalt d' un pí, ó una bruixa dintre d' un roure esquerdat per lo llam, ó un paláu adintre d' una roca. Aixó hi neix allí, pero En Maspons nos confessa qu' encara no ha pogut anar per la montanya, que com á la gran ciutat tothom hi fa via, preguntant á un del Vallés, escoltant una velleta del Plá de Bages, una minyona de Lleyda, un pastor del Empurdá, y un altre pasatjer de Tarragona, recull aixís de viva veu los recorts y tradicions del poble, del poble verdader que riu y plora y viu en la terra catalana.

No perque hó fassi aixís, minva gens ni mica son mérit y sa habilitat en donar forma escrita y hermosa á lo que pot ser no l' havia tinguda may fins ara. Ja aixó sol es títol ferm per l' agrabiment de tots los qu' estimem las cosas de Catalunya; pero lo trovar los cuentos, com los trova, recullirlos y lligarlos, mostra n' es ben certa y segura de sa constancia, de sa incansable diligencia, de son imponderable amor per tot lo que tinga relació ab las cosas de nostra terra, sempre original y sempre per tots estimada y benvolguda.

Com catalá que soch y fill del cor de Catalunya, llegeixo ab gran pler en lo *Rondallaire*, 'ls cuentos que en los primers anys de ma infantesa, 'm contava la meva mare en las llargas nits de l' ivern á la vera del foch, ó be la dida d' un germanet ó germaneta, ó be un pastor qu' havia baixat de Castellá de Nuch ó de la Pobla de Lillet ó del

mateix cim de la montanya de Nuria, y al llegirlos recordo encara las angunias de mon pit, quan veyá 'l pobre *Pere sense por* ab los trossos d' home que li queyan per la xemeneya, ó be l' noy curiós que volgué veure lo ball de las bruixas del cuento anomenat *Altafulla*, que fou convertit en burro; ó be los apuros d' aquell nebot quan perdé *lo fanal marvellós* que sempre li deya: «*que mana mon mestre*» y aixís com recordo l' angunia, recordo també 'l goig y l' alegría que 'm donava al veure que per medi de son enginy, ó per protecció sobrenatural, á manera de premi d' alguna acció virtuosa, vencian tots los obstacles y sortian en be de tots los apuros.

¡Ah! Com recordo encara las riallas que feyam xichs y grans y tots los que estavan al entorn de la llar, quan veyan rescatada una princesa encantada y que son pare, lo Rey, per forsa la havia de donar per muller á un xibalet molt entremaliat y aixerit, de que lo Rey may n' hauria fet gens de cas. Oh! y quan lo gegant, trayent foch pels caixals, corrent com lo vent, cego y furiós de ira jamay acabava de atrapar lo bordagás que fugia de sa casa portantsen ab ell la noya tan hermosa com lo Sol; ¡quina ansietat la nostra! no se sentia ni 'l respir: si 'ls atrapa, lo noy ha de morir y lo gegant se l' ha de menjar; pero heus aquí que furiós lo gegant y cego y corrent sempre com lo vent no repara en lo mar d' aygua que se li ha posat devant, y foll s' hi tirá per no sortirne may més, y de l' altre part del mar lo noy y la noya s' ho miran tot rient y fujen á la terra de la noya que es una princesa robada pel gegant y allí casats viuen contens y felissos. Quina alegría llavors, quinas riallas feyam tots los de la cuyna! Veure lo débil triunfant del fort: veure lo bó vencedor del dolent, com casi be sempre se veu en nostres cuentos, nos omplía lo pit de gaubansa: hi havia cuento que s' havia de contar duas vegadas y l' home ó la dona que mes cuentos savia, se l' esperava cada vetlla ab afany y se li donava sitial distingit y á propósit perque tothom pogués ben sentir lo qu' anava á contar.

Donchs jo que llegint lo *Rondallaire* recordo tot aixó, encara com si ho vejés y ho sentís, puch dirvos ab veritat y certesa, que lo coleccionador de nostres cuentos, ho fá ab tanta fidelitat y escrupulositat que al llegirlos no sembla sino que sento la veu de la mare, ó de la dida ó del pastor ó de la minyona que com 'us he dit assuara me 'ls contava á mi quan era infant, durant las llargas nits del hivern á la vora del foch de la cuyna del Mas Torras de Bajes. Puch dirvos ab veritat y certesa que res hi sobra y que res hi manca. Los cuentos coleccionats per En Francisco Maspons y Labrés son verament los cuentos que corran encara de veu en veu per las masías solanas de nostra terra y ab l' elegant y castissa forma literaria que 'ls hi dona, no fá sino pulir y fer brillar mes aqueixas tassetas de plata fillas de l' imaginació ó fantasía de nostre poble catalá.

Com en los cuentos populars domina sempre lo marvellós, lo so-

brenatural y estraordinari, no faltará qui diga ó pensi qu' eixas relacions de fondo, detalls y accidents inverosímils, no son dignas d' esser posadas en lletras de motllo ni de ocupar l' atenció de las personas serias y formals: pero al qui tal pensi ó diga, dech per endevant contestarli que ho dirá perque no coneix prou be la cosa de que 's tracta. Ni 'l fondo, ni los detalls y accidents dels cuentos son tan inverosímils com pensarà tal volta 'l qui siga poch amich de las rondallas. Si no hagués passat sempre la vida en grans ciutats, ahont las cosas de la naturalesa molt poch s' observan; si hagués passat llargas vetlladas en lo camp, en una cuyna d' una casa de pagés, y allí hagués contemplat la flama del foch, los espatechs de la llenya humida y tendra, las espurnas que per escuadrons y rejiments pujan cap amunt, mentres lo vent xiula per defora, y rebufa y trona per la xemeneya, y las gotas grossas d' aygua pegan ab furia contra l' encerat de la finestreta, y los remors y soroll de portas y fustas, y l' estrepit de la torrentada y 'ls udols del llop y los xisclets dels musols y de las ólibas, y los altres mil sorolls y burgits que fá la nit y lo vent y la pluja y lo llam y lo boscatje; si tot aixó hagués sortit y vist en la cuyna del Mas de Las Torras, mentras tant una velleta, ab la filosa á la ma, contava lo cuento d' *Altafulla*, hauria vist també las bruixas con ballavan dessota d' una alzina, com feyan bullir lo such de las herbas en la caldera, com se tornavan aucellets negres com corps; hauria sentit las dotze campanadas de la mitja nit y hauria escoltat ab tanta atenció y creyentho tant de veras com ara hi escolta y creu en un café lo que li contan, de negocis, lluytas plets ó altres cosas. L' home sent y veu segons la situació del seu esperit, tan si es xich com si es gran; y las circunstancias esternas qu' á l' home rodejan, tenen en son esperit major influencia de la que ningú pot pensar. En aquest sentit, dich que los cuentos populars no son tan inverosímils com á primera vista se pot creure; puig que lo marvellós solament se pot comprendre be allí ahont passa y succeheix la maravella.

També es possible y molt possible que hi hagi qui diga, qu' encara que siga aixís, los cuentos de la vora del foch, tenen poca utilitat, que res importa coneixerlos, puig que sols serveixen per entreteniment de noys y vells. Molt s' enganya qui tal diga, y sens cap temensa se pot assegurar que no coneix be lo poble catalá qui no coneix los cuentos de la terra. Los cuentos com las cançons nos fan coneixe lo mes íntim del poble: son mostra certa del ver sentiment, de la creencia, de la preocupació, de l' esperansa, de l' ilusió, del desengany, del defalliment, en una paraula, son lo mes fidel retrato de l' ánima. Y si s' esten lo coneixement y s' arriban á coneixe cuentos d' altres pobles, se veu llavors la semblansa de pensament y sentiment en pobles distints de terras molt llunyanas: se veu l' origen comú d' un cuento; la font d' ahont naix la tradició; la semblansa de

las ánimas, l' identitat de creencias y esperansas y s' arriuan á veure cosas que no diré que sigan dignas de l' atenció de las personas serias y formals, sino qu' ho son dels estudis y meditacions dels filòsops y dels mes grans pensadors.

Donchs En Francisco Maspons y Labrós, que recull ab escrupulosa fidelitat los cuentos de nostra terra y En Alvar Verdaguer qu' 'ls estampa fant quiscun d' ells á sa manera un gran servey á las lletras y á las cosas catalanas: no 'ls darém pas may totas las gracias que 's mereixen: ho fan ab lluhiment, cuydado y gust: ho fan per amor á Catalunya, y crech que tots los catalans tenen son servey en molta estima; jo per ma part puch dirlos, que aprecio son trevall, que lo tinch per inmillorable y que 'ls hi dono totas las mes grans marces que darse pujan.

La tercera serie del *Rondallaire* es un ben estampat y elegant volum de 173 planas que conté ademés d' un ben escrit Prolech del coleccionador, los vint y set cuentos que ja 'us he dit, anomenats:—En Pere Revolt,—Los tres dons del dimoni,—La princesa encantada,—Joan lo tonto,—La rateta,—Los tres conçells de Salomó,—Los dos germans,—Altafulla,—Lo espabilat,—La noya dels cabells d' or,—La capseta encantada,—Lo xisquet de Caldas,—En Pere patufet,—Lo Rey Herodes,—En Joanot,—La cirereta,—Los cabells d' or,—Los dos geperuts,—La serpeteta,—En Pere sense por,—Lo fanal marvellós,—La cabreta,—Lo bou d' or,—La coloma blanca,—L' aucellet vert,—Lo fill del diable,—Los tres prínceps. Prou voldria fervos coneixe, quan menos la substancia de tots los cuentos del volum, pero es imposible ferho en un article, m' atasco, donchs, á l' apuntació dels títols, y assegurantvos que en sa lectura, alabareu la bona manera que té de narrar En Maspons, y los noys 'us escoltarán ab molt d' afany y los que sigan grans ab vera atenció fins que lo lector diga com jo dich ara:

Detrás de la porta n' hi ha un fús
Acabat amen Jesus.

JOSEPH D' ARGULLOL Y SERRA.

23 Febrer de 1875.

TEATRE

LA FILLA DEL MARXANT, drama en tres actes y en vers dels *Srs. D. Frederich Soler y D. Joseph Feliu y Codina*.

Moltas voltas hem pensat sobre quin fora 'l concepte que mereixien nostres costums á las futuras generacions, si deguessem estudiarlas en las obras que fins are s' han donat al teatre catalá.

Un escriptor del porvenir que las profundisás escriuria, mes ó menys:

«A Catalunya no hi havia en aquell temps casi bè cap noya, qual naixement no anés embolicat ab un ó altre misteri. Are era una criatura abandonada per la pobresa de sos pares, la recullida per una familia; are era la filla llegítima la que ignorava 'ls incidents de sa naixensa, y casi sempre l' intriga de las obras dramáticas d' aquell temps s' enrotlla en un d' aquets misteris tant comuns, entre aquella generació.»

Pobríssim concepte fora per cert lo que 's faria de las nostras costums, algun tan mes arregladas de lo que volen ó necessitan los autors dramátichs avuy dia mes en boga.

A «*La filla del marxant*», basada en la cansó que dú aquest nom, no podia mancarli lo qu' es l' ànima de casi totas las demás obras que avuy se representan. Pero aquí la filla es la neta, salvada per miracle, ja que 'l modo, si en la cansò passa—per ser propi lo marvellós de totas las llegendas—en lo drama, ahont la verossimilitut es la primera condició, ni s' enten, ni s' esplica.

No 'ns entretindrém á ressenyar l' argument de l' obra que corra embolicat entre mil incidents y alguns personatjes inútils ó casi inútils, confós, per petites dossis y sens que sos autors hajan hagut esment d' aquell atinat principi que diu, que la embrolla y l' interés en una obra dramática no son pas una mateixa cosa.

Unicament farém notar que lo que mes nos repugna sobre las taulas es lo convencionalisme, la falsificació de sentiments, la puerilitat de certas situacions dutas pèls cabells, y en fí tota la mecánica ab que avuy s' escriuhen los dramas y s' captan aplausos.

«*La filla del marxant*» es lo proto-tipo d' aquesta escola. Hi há allá un avi que venja en la sua neta la tristesa que li causá la deshonra y la mort de sa estimada filla, monstruositat repugnant, si concebible, inverossímil. Los avis acostuman á estimar ab un amor suau y agradòs com lo sol d' hivern als fills de sos fills; y per intensa que puga serne

la passió d' odi que 'ls inspire un gendre desnaturalisat, lo fill d' aquest es sempre l' objecte de sa compassió y de sas carícias; es en fí, perquè déu serho, lo moderador de sas violentas passions. Dónes una ullada á las familias ¡Quantas voltas las discordias domésticas han separat als vells dels joves! ¡Quantas voltas per aquets resta tancada la casa payral! Pero ¿ho es també pèls fills dels joves, pèls nets dels vells?... No: jamay y ¡com podria serho si ab sa ignocència infantil, venen á serne pèls cors mes sechs, lo que la rosada per las mústigas flors de la planura!...

L' avi de la *«filla del marxant»* es una escepció, y una escepció repugnant. Disset anys de carrera martiritza 'l cor de una pobra neta qui 's creu sa filla, y últimament sols per lo gust de ferla sufrir, tracta de casarla contra sa voluntat ab un vell ridícul y avaro. ¿Per qué ho fá? Solzament per poder dir á son gendre, quan se li presente: «Mira: tu vas destrossar l' ánima de un pare, sacrificantne la seva filla: jo sacrifico la tèva, pera destrossar de igual modo la tèva ánima.

L' espectador podria preguntar—«Y si aquest gendre ausent per disset anys, que no ha esmenat encare la seva falta, no compareix com es probable; ¿de qué li haurá servit al avi desnaturalisat lo salvatge sacrifici de la seva neta?

Mes aixís com en molts fets de la vida real la má de la Providencia fa que las circumstancias prengan un giro determinat, en los dramas convencionals la má del autor es la má de la Providencia.

La má dels autors de *«La filla del marxant»* nos conduheix á la escena á Ventura, gendre del vell Andreu, en los precisos moments en que aquest tracta de consumir lo sacrifici de Layeta. Ventura vé de América. Veritat es qu' ell durant los disset anys que ha estat allá, no ha deixat un moment de pensar ab la falta comesa, ni de desitjar l' esmena; pero per una d' aquellas preocupacions que ni l' home s' esplica, y que 'ls autors se dispensan de esplicarnos, en lloch de volar allá hont un deber del ánima lo crida, continua en América fent fortuna, encare que després al presentarse á l' escena demostrí ab un sentimentalisme exuberant de gemechs y llágrimas, que mes que tots los diners s' estima á la seva filla. Llavors ¿per qué s' estigué tant temps á América?

Un' altra estranyesa mostra aquest caràcter, tant apassionat uns cops, y es la manya ab que 's reté 'l secret, presentantse á son sogre com un amich del pare de la neta y tractant d' aquest modo de férsela seva. ¿Per qué no dirli que ell es son pare? ¿Tém la ira del vell? ¿Mes no té l' amor per véncela? Veritat es que dihent aixó ja no hi hauria drama; mes tampoch lo convencionalisme en aquest punt, llavors hi fora.

L' avi, 'l gendre y la neta, son los tres caràcters principals de l' obra, y dels tres los dos ja havém vist fins á quin punt son naturals. Los demés son mes ó menys secundaris: lo del notari caràcter saine-

tesch, que resolt lo problema de viure sens dormir: lo del *procurador* del notari, ofici nou aquest en las notarias catalanas, avaro pero tonto ja que 's deixa enganyar de un modo molt pueril per Quirse, pintor, que representa en lo teatre catalá un nou element, qual es lo del curios que introduhintse sense cap interés personal ni cap afecció de familia en las casas del altres, mira, escorcolla y posseheix tots los secrets de la trama: lo de Madrona, que sino serveix en l' obra per gran cosa junt ab lo del estudiant Valentí, son los mes bèn disenyats, y finalment lo del aguatzil y dos ó tres pagesos, constitueixen tots los personatjes.

Plena l' obra d' incidents, pecariam de molt difusos si deguessem analisarlos y veure fins á quin punt responen al bon gust, que no tots ells hi pagan massa tribut. En cambi revelan tots destresa en la execució, y algun, com lo comprés en la escena del primer acte entre 'l notari y l' estudiant, sobressurt per sa naturalitat y frescura.

Algunas otras escenas dramáticas, admetent la verossimilitut dels caràcters y sentiments, son notables per la fibra y vigor de que están encarnadas: en cambi 'ls efectes del final dels actes primer y segon pecan per massa artificiosos, per mes que sa composició sia complicada y demostre la familiaritat que sos autors tenen ab l' escena.

No farém per acabar las consideracions que casi todas las obras posadas en escena per la secció catalana en lo teatre Romea solen inspirarnos: sols dirém que nostre naixent teatre tant predilectament volgut del públich per lo camí que ha emprés alcansará bèn poca gloria. Sense un fi trascendental, ab caràcters falsos, ab un argument embrollat y abrumador, plé d' efectes subrepticis, y no sempre felissos, es «*La filla del marxant*» la edició cent y una d' altres obras que en aquellas taulas solen véure's. Hora es ja de que 's busquen altres camins, que l' amanerament es la mort del art.

Tocant á l' execució, nos cal dir que fou esmerada: no citarém lo nom de cap dels actors, per quan tots ells, dintre de sas facultats, se fan dignes d' igual distinció.

J. ROCA Y ROCA.

MIGNON

OPERA CÓMICA EN TRES ACTES

LLETRA DE J. BARBIER Y M. CARRÉ.—MÚSICA DE A. THOMAS.

Entre l'aplech de veritables genis que han enriquit lo repertori de la ópera francesa mereix un lloch principal l'autor de Mignon, que nostre públich tingué ocasió de coneixer y sentir en lo teatre del Liceo.

La fama de Thomas es europea, sas millors obras han recorregut tots los escenaris principals ab gran aplauso y éxit, y aixís no es de estranyar que tots los aficionats é inteligents de nostra ciutat esperessen ab dalé la representació de aquesta ópera desconeguda per la majoria.

Thomas ha donat un gran pas endevant desde *Le songe d' une nuit d' été*. En *Mignon* ja no es lo compositor de tendres melodias pero descuidat en alguns detalls, es lo mestre sever y coneixedor que traduheix ab fidelitat las situacions que li proporciona lo llibre. La senzilla lectura de una de sas primeras obras, y la de *Mignon* y *Hamlet* posa en evidencia lo cambi total de formas que ha sofert l'estil de Thomas, encara que sens perdre jamay sa delicadesa, sa puresa y sa correcció.

Mignon va ser estrenada en lo Teatre de la Opera cómica de Paris en 1866, y en la curta fetxa de nou anys, ha alcansat un número de representacions poch comú, y major que moltas altres obras célebres de distingits y considerats autors. Despues de estrenada en Paris ha estat representada en casi tots los teatres de importancia de França y en altres del estranger, aplaudida en tots, admirada sempre y considerada com á joya de gran valer y com una de las mes acabadas que á la ploma de son autor deu lo mon artístich.

La idea de la Empresa al posarla en escena á Barcelona ha estat acertadíssima, y per aixó mereix just tribut de

gracias. Precisament aquest any s'han ofert en lo Liceo tan pocas novetats que lo sol anunci de la representació de *Mignon* omplí de plaher á nostres vers aficionats.

Lo llibret de la nova ópera degut, com havem dit avans, á Barbier y Carré te un argument tendre y delicat, altamente propi per acomodarse al modo de sentir del compositor.

Lo tipo sentimental de *Mignon*, lo dramátich de *Lothario*, lo través y burlesch de la cómica *Filina* y lo tendre y delicat de *Wilhem* estan sostinguts en tota la obra ab completa propietat y altíssim interés. L'epissodi de Goethe, sens patir cambis sensibles que perjudiquessen son argument ha estat tractat ab molta conciencia y respecte per los llibretistas, y en certas ocasions fins sacrificant á la idea de son immortal autor, las exigencias de la escena y sobre tot del drama lírich.

Senyalar las pessas mes notables que entranya la partitura de A. Thomas, y las bellasas ó defectes de la composició es lo motiu de aquest article y encar que sumariament, que de altre modo no ho permet lo límit marcat á nostre treball, passem á complir ab nostres benvolguts lectors lo compromís contret.

La sinfonia, pessa capital, que ja desde l'estreno meresqué lo favor complert del públich, es una mostra evident dels grans coneixements que en contrapunt y orquestració posseheix son autor. Los motius mes notables son el de la romança de tiple del primer acte y el de la distingida *polaca* del acte segon.

En l'acte primer citarem la sortida de *Lothario*, algun coro, la inspirada romança de *Mignon*, lo duo entre aquesta y *Wilhem* y lo característich duo de *las aurenetas*.

En l'acte segon cridan la atenció lo delicat duo entre *Filina* y *Wilhem* y lo tercetó que segueix entre aquets personatjes y *Mignon*, la *Stirienne*, la *garotte* y la tendre *andante* de despedida entre *Wilhem* y *Mignon*. En lo cuadro segon d'aquest mateix acte es digne de especial menció lo magnífich preludi, tota la escena següent, lo duo entre *Lothario* y *Mignon* y la delicadíssima *polaca*.

Lo tercer acte es complert desde l'original preludi de arpa ab que comensa fins lo darrer acord que dona fi á la obra.

En mitx de tanta bellesa hi ha un defecte que considerem grave y que no podem menos de advertir. *Mignon* era ópera còmica y per convertirla en gran ópera va esser indispensable afegirhi recitats per cubrir los blanchs que deixava la declamació suprimida. Eixos recitats no estan á la altura de la obra. Pesats y vulgars en sa major part arriban á cansar al auditori, y son un gran perjudici per l'efecte total, y per aquesta rahó l'acte que mes bona impressió deixa es lo tercer per haverhi en aquest pochs ó casi cap recitat.

La execució fou excelent per part de las senyoras Borsi y d' Alberti y lo senyor Vidal, y discreta per part de la senyora Venosta y los senyors Maurelli, Masi y Comas.

La orquesta brillant en la sinfonia que deu repetir cada nit y ab pocas escepcions acertada en tota la obra.

Be los coros en general y particularment en lo de introducció al acte tercer.

Magnífichs trajos de la senyora Malatesta. Va estrenarse en lo segon cuadro del acte segon una bonica decoració del senyor Carreras.

Per acabar consignem ab gust que 'l públich un poch reservat en l'estreno, va comprenent y aquilatant la excelenta música de Thomas, aplaudint mes y mes á cada representació sas millors y mes inspiradas pessas.

JOSEPH RODOREDA.

COMUNICAT

Sr. Director de LA RENAXENSA.

Molt senyor meu: Li agrahiré moltíssim dongue lloch en les planes de la sua apreciable Revista al adjunt document exit de la Secretaria del Consistori dels Jochs Florals y á les breus observacions que l'acompanyan, que servirán de resposta al escrit que firmat per lo Sr. D. Joan Sardá he llegit ab mes pena que sorpresa en lo penúltim número de LA RENAXENSA.

Donantli les gracies y esperant ocasió de retornarli 'l favor se posa á ses ordres son S. S. Q. S. M. B.,

JAUME COLLELL, *Pbre.*

—L' infrascrit Secretari dels Jochs Florals en lo present any de 1875, certifico qu' entre 'ls papers de Secretaria hi obra lo següent document:

«Relació detallada dels objectes y papers que pertanyen als Jochs Florals, dels quals ne fá entrega avuy dia de la fetxa lo Rvnt. D. Jaume Collell, Secretari que fou del Consistori en 1873, al Sr. D. Joan Sardá, Secretari en 1874, qui 'n fa entrega á la vegada al infrascrit Secretari actual:— Dos plechs tancats ab l' expressió en abdós de lo següent: «Composicions presentadas als Jochs Florals de 1872» que segons expressió del Sr. Collell, l' hi foren enviats pèl senyor Coroléu.—Un volúm encuadernat ab pell verda, titolat: «Anals dels Jochs Florals» que contè las actas, desde la fundació fins al 1871 inclusive.—Un plech contenint las composicions presentadas als Jochs Florals de l' any 1873.—Un plech que contè l' acta y minutas corresponents á l' aprobació dels nous Estatuts, senyalat de número 1.—Un plech que contè varias minutas d' actas y comunicacions ab l' original del Cartell del Consistori de 1873, senyalat de número 2.—Un plech que contè las comunicacions ofi-

cials del Consistori de 1873, senyalat de número 3.—Tres llibretas vellas dels primers Consistoris ab varias notas.—Un segell de coure ab lo títol: «Consistori dels Jochs Florals de Barcelona.»—Una ampolla petita pera la tinta del segell.—Una cinta ab los colors de Catalunya ab diversos motllos de llautó á propòsit pera tenir lo segell en los títols de «Mestre en Gay Saber.»—Una post petita travessera de la caixa de Secretaria.—Un plech de rebuts corresponents al any xv de la instauració dels Jochs Florals.—Barcelona 19 de Febrer de 1875.—Lo Secretari en 1873, Jaume Collell, Pbre.—Tinch rebut.—Lo Secretari en 1874, J. Sardá.—M' en fas càrrech avuy dia de la fetxa.—Lo Secretari en 1875, J. Roca y Roca.

Y pera que conste ne lliuro la present copia certificada á instancia del Rvnt. D. Jaume Collell, Pbre, que concorda ab son original de que 'n dono fé en Barcelona als 24 de Febrer de 1875.—Lloch del segell.—J. Roca y Roca, Secretari.

—Aquest certificat es la millor contexta que podia donar á la difusa comunicació del Sr. Sardá y son contingut me podria estalviar de afegirhi altra cosa sobre la indiscreció per ell comesa al dir que 's *permetia duptar de l' existencia* d' actes y minutes que jo, en la tumultuosa sessió del Cos d' Adjunts celebrada als 26 del passat Janer, havia assegurat existian. Y no sols que existian sino que les hi havia entregades, diguí y ara ho repetesch, puix podia molt ben suposar que 'ls papers del Consistori del qual tinguí l' honra d' esser Secretari, estavan ó havian estat en poder del senyor Sardá mon successor, per quant la vegada que 'ns reunirem en lo mes de Janer del any passat en la Biblioteca de Sant Joan, després de la elecció de Mantenedors pera 'l Consistori nou, y presentantse lo dit Sr. Sardá ab lo caràcter de Secretari, encara que no fos mes que interí, li fou assenyalat molt clarament lo lloch ahont estava la caxeta de Secretaria com y també alguns plechs de papers, lo qual me sembla que era una manera de entregálos hi ó donarnhi possessió. Y ell mateix axis ho cregué, puix una vegada anomenat Secretari efectiu, tragué d' allí ó ne feu traure lo que li plagué; y culpa fou seva si allí s' hi quedaren los objectes y documents que ara se 'ns han dema-

nat y que van anotats en la *Relació* transcrita, entre 'ls quals figuran, com se veu, l'acta y notes referents als nous Estatuts que foren presentats y degudament aprovats en 1873, regintse per ells lo Consistori de 1874 y que 'l Consistori d'enguany pretén anul·larlos ab una argucia ó estirabot de curial; de lo que penso parlar llargament un altre dia á fi de posar les coses en son lloch y donar á cascú lo que li pertoca.

De la impressió d'aquestos Estatuts se 'n cuidá lo mateix Sr. Sardá, com per menut ho explica en son comunicat, servintse, diu ell, *d'una minuta, ó lo que sia, plena per tots cantons d'anotacions y acotacions que constituïan una especie de logogrif difícil d'interpretar*, tot lo qual no obstá perque ell tirés endavant en arreglarho y estamparho sens consultar als companys de Consistori ni cuidar-se de veure si hi havian altres papers menys anotats y acotats y de mes fácil interpretació que 'l que á la vista tenia. No ho era tant com ell vol suposar ni de bon troç, y axó 'ns recorda perfectament; y fos com fos, no havia de tenir la fluxedat ó descuyt, ó lo que sia, *d'estriparlo* després, com *á paper inútil y en sa major part ininteligible*, (cosa que després d'esquexat fa de bon dir) puix ja compren que ara 'l tal original, tant á n'ell com á mí, 'ns faria un bon servey. Y aquesta fluxedat sols se pot comparar ab la que te un poch abans, de dir molt formal que refent y remenant á son voler los Estatuts per darlos á la estampa *cometia una ilegalitat* y la cometia ab lo bon intent *de dar fi á las qüestions que duyan dividits als amants y sostenedors dels Jochs Florals y per á tenir d'una vegada una lley á que atenírnos*. ¡Bona manera, á fé, de posar la pau començar per cometre una ilegalitat! Al veure que 'l paper de que s'havia de servir era un *borrador borrat*, un *logogrif* y estant cregut de que anava á cometre una ilegalitat, no debia ni podia lo Sr. Sardá pendre á son càrrech la impressió dels Estatuts, ó almanco després de feta saber defensar millor la seva obra. Y no volém parlar mes sobre axó, perque tal volta se posaria massa de relleu la indiscreció, per no calificarla pitjor, de qui obrant tant de flux no repara en llançar contra 'ls altres acusacions fortes y mal fundades.

Crech que basta lo exposat per mon descàrrech; y respecte de la *fina* alusió que fá á la mia *laboriositat y diligen-*

cia lo Sr. Sardá, li dirém que cada hù fa 'l que pot y no 'l que vol, y li aconsellarém que vage alerta en fer revelacions é *historia íntima*, puix corre perill de perdre la confiança de sos companys, veyent que tant poch s' hi mira en posar ab lletres de motllo lo que ha sentit dir en lo secret de amistoses converses.

Barcelona 26 de Febrer de 1875.—Jaume Collell, *Pbre.*

CONSISTORI DELS JOCHS FLORALS DE BARCELONA

LLISTA DE LAS COMPOSICIONS REBUDAS EN SECRETARÍA

- Núm. 1. L' esperit del segle.—2. La primavera.—3. A. X. *Aleluya*.—4. Superbia. *Fides*.—5. Anyorament.—6. A la Poesía.—7. Lo rector. *Per omnia sæcula sæculorum*.—8. M' ho pensava! *Lux*.—9. Filosofia. Qui sap!—10. La festa. *Si serà si no serà*.—11. A la lluna. *Hermosa nit*.—12. Los enamorats. *No pot ser*.—13. Amor meu. *Tot pot ser*.—14. Una llàgrima. *Piaugete*.—15. *El cargolet*. *Que n' era de gros!*—16. Esperansa. *Tal farás tal trobarás*.—17. *Aleluya*.—18. La mort del neófit.—*Passen hores é mes hores, é tots gemeguen en va*. LO JEREMÉS DE PALMA.—19. Un somnit. *Tot ilusió, tot mentida*.—20. Fatalitat. *Pobre joven, solo angustias encontró y quebranto, y triste y enmudecido, la corona se ciñó con su llanto*.—21. Lo vot. *Qui te esperansa, lo cel alcanza*. F. P. BRIZ.—22. Ilusions. *Ay! como vuela el tiempo de ventura*.—23. *La locomotora*. *Al siglo XIX*.—24. Lo poeta. *¿Hay quien padece? Pues enjuga su llanto: esa es, poeta, tu fatal mision*. DIÉGO V. TEJERA.—25. La flor! *Anyoransa*.—26. Amor.—27. L' hostaler. *Quand on conspire*.—28. Lo cementiri. *Cuando entró en su sepultura, la postrera campanada, de las doce se estinguió*. DIEGO V. TEJERA.—29. Lo cunill. *Es ma alegría*.—30. Pobre Barcelona. *Fats de trista recordansa*.—31. Lo pastor. *A coger un nido fui, en un espeso jaral, cuando un anciano zagal, salió diciéndome así*. Estela de FLORIAN.—32. Na Blanca. *Ja sent una veu, que del cel devalla*.—33. La papallona. *Semper semperque*.—34. Malmstem. *Cette histoire m' a été racontée; je ne l' eusse pas inventée*.—35. Plany del trovador. *El mas triste de todos los mortales, el mas abandonado y afligido, es quien te escribe de pesares lleno*.—36. L' amor sens art. *Lo senzill es lo mes pur*.—37. La mala vella. *Si haig d' aborirte que se 'm tanqui 'l cel*. A. BLANCH.—38. Blanca d' Espill. *Que ciegos y turbados, en este valle de dolor caidos*.—39. Adeu. *Vida mia*.—40. La paparina mallorquina. *Gaudete*.—41. R. F. *Aquí*. *¿Sabes tu donde? Donde vive tu seductora imágen todavía: borrarla yo del corazon creia, etc*.—42. Ilusions. *Si vols venir, nineta, ab tu jo junt, pujaré ab la barqueta riuhet amunt*.—43. Fortalesa. *Huir es vencer*.—44. Lo rey

Herodes. *Sicut erat*.—45. A un amich. *Paciencia*.—46. Crit de l'ánima. *Dulce es morir por la patria*.—47. Cants d'amor. *Ningú com ell*.—48. Mare mia! *Obriume las portas del cel*.—49. Lo castell del mal cor. *Hay dolores que valen un placer*.—50 Armonía. *Ditxós qui amar podrà*.—51. La mort del héroe. *Fills de la reyna ploreu*. A CAMPS.—52. Corrandes. *Merevelles*.—53. Rondallas. *Ay las!*—54. Plors. *Deja que el alma de un triste, venga á llorar á tus piés*.—55. Que n'era d'ayrosa. *No has visto mas de una vez, cuando un cazador procura, coger algun pajarito, con que cuidado lo busca*. TIÓ.—56 A un rossinyol. *Ayer el alba amarilla, al anunciar la mañana, pintava de tu ventana el trasparente cristal*. ZORRILLA.—57. Lo Trobador. *Caracciolo*.—58. Alegries, *Ecce*.—59. L'altre vida.—*Señor oye mi acento*.—60. Amor. Es la vida de l'ánima.—61. Goig y pau.—62. Tentació. *Resurrexit*.—63. L'héroe de Manlleu. *Com ell, que poch!*—64.***—*Anacreónica*.—65. Lo Capdill.—*Jo so lo trovador de las montanyas*. VÍCTOR BALAGUER.—66. Epístola satírica moral. *La disimulacion y los cumplimientos se hallan tan generalizados y tan á la moda, que ya las palabras no espresan casi nunca los verdaderos pensamientos*.

Lo que s'anuncia pera satisfacció dels interessats.

Barcelona 28 de Febrer de 1875.—Lo Secretari, *J. Roca y Roca*.

NOVAS

Constituida definitivament la societat qu' indicàrem se tractava d' establir en lo Teatre del Odeon pera la representació d' obras catalanas, inaugurarà sas funcions lo dia 24 del corrent. Lo local se trobava adornat ab cortinatjes y testos, y ple d' una nombrosa y triada concurrencia, com ho era lo programa de la funció. Se composava aquest dels *Hereus*, aplaudit drama del Sr. Ubach y Vinyeta, y las pessas en un acte, del Sr. Ferrer y Codina, titoladas *Pero* y *Celos d' un rey*. En la representació de totas aquestas obras, s' esmeraren los actors que 's feren aplaudir. Durant la representació del drama fou cridat l' autor varias voltas á l' escena, essent obsequiat al finalisar ab una corona de plata, regalo de sos admiradors y una munió de rams de flors.

Las representacions de la *Societat Catalana*, tindrán lloch per ara tots los dimecres; y no dubtem que 's veurán cada dia mes afavoridas pel públich, tant per lo variat de las funcions com porque en ellas s' estrenarán obras de alguns autors dramátichs ja ventatjosament coneguts, y d' altres joves poetas que fins ara no han donat sas obras al teatre.

La Excma. Diputació Provincial, acordá en sa darrera sessió entregar al pintor Sr. Gomez, la cantitat de 3.000 pessetas, qu' es lo preu fixat per l' Academia de Bellas Arts, al quadro qu' aquell artista pintá per las oposicions á la cátedra de colorit y composició, y que ha sigut adquirit per la Corporació provincial. També resolgué contribuir ab la cantitat de 500 pessetas á l' impressió de la traducció catalana de la *Divina Comedia* que existeix en la biblioteca Escorialense, y tracta de publicar lo conegut escriptor D. Gayetá Vidal y Valenciano, en cas de que la Academia de Bonas Lletres considere acreedors á la copia y original citats d' aquella distinció.

S' han estrenat á l' Olimpo la comedia en 2 actes *Blanca*, del Sr. Baruta, á l' Odeon las pessas en un acte *¡Peró!*, del Sr. Ferrer y Codina; *Enredos de Carnaval*, del Sr. Piquet y *La festa del Sant del avi*.

Al Circo s' ha verificat l' estreno de la comedia de màgia en 3 actes *Lo Pou de la veritat*, lletra del Sr. Colomer y música del mestre Manent, obra qu' està donant molt bonas entradas á aquell teatre. Lo mateix Sr. Colomer n' està escribint una altre, també de màgia, ab lo títol de *La mare pedàs*.

Dos sessions extraordinarias ha celebrat darrerament *La Jove Catalunya* y en ellas ha demostrat una volta mes los bons elements ab que conta pera seguir avant en sa empresa, y l' augment progressiu que ve experimentant la societat qu' es avuy lo camp neutral ahont en amistosa competencia treballan pel renaxement literari, científich y artístich de nostra patria casi tots los joves catalanistas.

Fou la primera, celebrada lo dia 20 del corrent, destinada á inaugurar los treballs de la societat durant lo present any. La comensá lo Sr. Secretari del any anterior, llegint la Memoria dels treballs de la societat durant son càrrech. Lo President Sr. Ubach y Vinyeta llegí après lo discurs de reglament, en la qual ab frase ben catalana y elevació de pensaments s' estengué en considerar l' estat actual de nostra renaxensa, deduhintne perillosas consecuencias per lo futur, sinó 's procuravan matar las divisions que en ella 's notan. Aquest discurs fou rebut ab forts picaments de mans, com ho foren las poesías *Lo somni de Gutemberg* del Sr. Roca y Roca, Fragment d' una oda *Al Segle* y la *Cançó del Miquelet*, del Sr. Collell, *Amor*, del Sr. Reventós y *La Pau*, del Sr. Guimerá. Finalisá l' acte lo Sr. President donant gracias á la concurrencia é invitantla per la sessió en honor d' en Fortuny que devia verificarse lo dissapte següent.

En efecte ahir (28 Febrer) tingué lloch aquesta en lo mateix saló de sessions del local de la societat. En la testera 's veyá lo boceto *Sant Pau predicant davant del Areopago en Atenas*, del malograt artista, rodejat de llorer y en qual part superior s' hi veyá una corona de semprevivas incloent las initials d' en Marian Fortuny, y en la inferior una paleta y

pinzells en artístich agrupament. Plé estava 'l saló d' una escullida concurrència, entre la qual hi havia bon nombre de joves literats y artistas, quan s' obrí la sessió, comensantla lo Sr. Roca y Roca ab la lectura d' un trevall de 'n Joaquim María Bartrina, titolat *Fortuny: sos primers anys*, en lo que descriu ab facilitat y abundancia de detalls la vida del célebre fill de Reus, desde sa naxensa fins que sortí de sa ciutat natal pera venir á Barcelona. Seguí després lo Sr. Auléstia llegint altre treball de 'n Joan Serra y Pausas que s' ocupa de *Fortuny artista*, seguintlo en sa gloriosa carrera desde que en Barcelona se manifestá son geni, fins á la sua mort, donantse curiosas novas de sa vida y fent atinadas consideracions sobre sas obras. Los dos citats treballs foren saludats al termenar ab salvas d' aplausos, com se 'n prodigaren també á las poesías dels Srs. Matheu, Maseras y Riera y Bertran que llegiren després sos respectius autors. Ab breus y sentidas paraulas despedí 'l senyor President á la concurrència, que 's retirá agradablement impresionada d' una de las mes importants sessions que ha celebrat desde sa fundació *La Jove Catalunya*.

S' ha publicat ja la colecció de poesías de 'n Apeles Mestres titolada *Avant*. En lo número vinent nos n' ocuparém detingudament.

En la llibreria de Verdaguer, Rambla del Liceo, habém vist un Album de suscripció á una obra que 's titulará: *Teoría estética de las Artes del Dibujo*, y va á publicar en el próxim mes de Mars D. Joseph de Manjarrés, catedrátich d' exa asignatura en la Escola de aquesta ciutat. Sembla que contindrà una part general aplicable no sols á la Arquitectura, á la Escultura y á la Pintura, sino també á la Música, á la Mímica y á la Poesía y demés arts análogas, al mateix temps que en la part especial podrán conexasse los límits dins dels quals cada una de ellas ha de reduirse, y las relacions ab que mútuament s' enllassan totas. La part que pertany á la Arquitectura constitueix la Memoria sobre Teoría estética d' exa art premiada per la Academia de Sant Fernando, y está encara inédita. La obra va dedicada á dita corporació. Després de la publicació s' augmentará lo preu de 10 pessetas que costará per suscripció. Ha-

bém vist reunidas en dit Album no pocas firmas autógrafas de personas de varias professions artísticas y científicas. La Diputació provincial s' hi ha suscrit per 75 exemplars. Desitjém bona acullida á la obra, y al autor honra y profit.

Lo mestre Porcell está posant en música una sarsuela en un acte, lletra de D. Apeles Mestres, titolada *Lo Senyor del pis de dalt*, de la que n' hem sentit fer molts elogis.

La Corporació taquigráfica del sistema Garriga, establerta en esta ciutat s' ha servit remetrens la obra que acaba de publicar á sas espensas, contenint las actuacions celebradas devant del Jurat en lo Setembre últim, en mérits de la causa criminal seguida contra Francisco Queraltó, acusat de parricidi en la persona de sa muller Maria Gili, assassinada en la nit del últim dia del any 72.

Laudables son los esfuerzos que ve fent aquella entussias-ta Societat pera propagar y fomentar lo cultiu del difícil art taquigráfic, qual importancia avuy en dia es inútil encarir. La fidelitat ab que venen reproduhidas las actuacions d' aquella causa que tant cridá la atenció, prova una vegada mes las ventatjoses qualitats del sistema que aquella Corporació te adoptat ab preferencia als demás que's disputan la primacia en materia taquigráfica; axís com fa del llibre una obra d' estudi pera 'l jurisconsult no escassa en profits.

La felicitém per aquesta publicació. Nos olvidavam de dir que venen copiadas taquigráficamente algunas declaraciones prestadas en catalá, lo qual baix lo nostre punt de vista especial, prova una altra ventatja en lo sistema Garriga que no creyém que reunescan fácilmente los altres.

Senyora y Maiora es lo nom d' un nou drama de D. Frederich Soler que dintre poch temps ha de venir á aumentar lo repertori de la Empresa catalana del Teatre de Romea.

S' ha estrenat ab molt bon éxit en lo teatre de Novetats un espectacle de màgia en quatre actes, lletra dels Srs. Capmany y Brasés y música del mestre D. Joan Rius, titolat «*Los set pecats capitals.*»

Lo xispejant de l' obra, lo agradable de la música, las de-

coracions de molt bon efecte, degudas al pinzell del Sr. Planella y la bona direcció artística de la companyia fan esperar que 'l públich recompensará 'ls esforços de la empresa.

Als poetas catalans y aymadors de nostras lletras nos cal donarlos una bona nova.

Además dels premis ordinaris y extraordinaris anunciats pel Consistori dels Jochs Florals en son cartell de primers del passat mes, sabem que li han sigut oferts un premi per l' Ilm. Sr. Bisbe d' aquesta Diócesis á qui millor cante las glorias de Sta. Eularia, patrona de Barcelona, y las de sa bandera; un llorer d' or, per la Exma. Diputació Provincial de Gerona á un assumpto que no s' ha expressat encare; un lliri de tres flors de plata, per la Exma. Diputació Provincial de Lleyda al poeta que millor cante un fet histórich d' aquella Ciutat ó d' aquella Provincia; y finalment la Redacció d' aquesta Revista ha ofert un exemplar dels «*Contes et Legendes*» de Leon Laujon, ilustrats per Doré, Bertail, Foulquier etc, un altre del «*Paradís perdut*» de Milton, y un del *Infern* de Dante, ilustrats també per Gustavo Doré, ricament enquadernats tots tres á la millor colecció de narracions populars ó d' imaginació qual número no passe de dotze.

S' espera un oferiment també del Ateneo Barcelonés, havent promés lo Consistori compendre en un suplement del Cartell tots aquests premis, ampliant lo terme d' admissió pera 'ls treballs en ells determinats, fins al dia 20 del próxim Abril.

Nos felicitém de tot cor de que Corporacions tant distingidas s' honren axis, honrant á la respectable institució dels Jochs Florals.

S' ha fet sentir á la empresa del teatre del Circo la música d' una nova sarsuela titulada *Lo Conspirador*.

Está próxim á posarse en escena en la societat catalana del teatre del Odeon un drama en tres actes dels Srs. Molet y Ferrer y Codina titolat *La casa payral*.

Está á punt d' estrenarse en lo gran teatre del Liceo la

ópera de D. Felip Pedrell *Quasimodo* que segons los intel·ligents afermerà mes y mes la justa reputació d' aquest distingit mestre.

La *Llumanera de Nova Yorck* de la que ja en altres números hem tingut ocasió d' ocuparnos promet á sos subscriptors, en vista del extraordinari éxit que ve alcansant, publicar vuyt planas per número en lloch de las quatre que anunciá al apareixer per primera vegada.

Lo número últim no desdiu en res dels tres anteriors, contenint á mes d' amenos y variats articles algunas poesías que 's distingexen per sa bona versificació.

Dintre poch temps veurá la llum una noveleta deguda á la ploma de nostre colaborador en Francisco Manel Pau ab un prólech d' En Joseph Roca y Roca.

Está ja imprés y se va á donar á la venta un volum de poesías titulat per son autor D. Francesch Pelay Briz «*Lo llibre del cor meu.*»

Segueix ab molt bon éxit la publicació dels dos setmanaris *La Llar* y *La Bandera Catalana*. Los sumaris respectius de sos últims números son los següents:

Quatre mots sobre la vida de 'n Carles, príncep de Viana, (continuació), per don Ferrán Rodriguez y Masdeu.—Pregaria (poesía), per don Ramon Picó y Campamar.—Económies, per don J. L. Mercader.—Estels y Flors (poesía), per don Joseph Franquesa y Gomis.—Bibliografía, per J.—* per don J. Lacambra.—Va dirme... per Ramon E. Bassegoda.—Album.—Novas.—Xarada.—Correspondencia.

Antiga fatxada de Sant Pau del *Camp* en Barcelona, per Pau Gibert y Roig.—Sant Benet de Bages (poesía), per Emili Coca y Collado.—Cartell del Consistori dels Jochs Florals de Barcelona.—Una historia misteriosa, per Antoni Careta y Vidal.—Las duas órfanas (poesía), per Rafel Tintoré.—Curiositats y novas.—Gra y Palla.—Xarada.—Correspondencia.

La Defensa de la sociedad de Madrid, en son últim número, acompanya la noticia de la sortida del cartell dels Jochs Florals ab paraulas encomiásticas pera nostre renaxement. Agrahim com se mereixen las provas d' afecte que ja de temps nos ve donant esta selecta publicació.

La societat dramática *Lo Rector de Vallfogona*, pera repartir entre sos concurrents publica un setmanari catalá ab lo mateix títol, destinat á dar á coneixer los programas de las funcions y al mateix temps triadas poesías de nostres joves catalanistas.

LA RENAXENSA, ferma en son propòsit de no perdonar cap mena de sacrifici pera complaure á sos favoridors, y volent pagar un tribut de veneració á la memoria d' un dels fills que mes han honrat á Catalunya, En Joseph Anselm Clavé, reparteix ab aquest número lo projecte de monument dels arquitectes Srs. Vilasseca y Domenech, dibuixats per dits senyors, y gravat per D. Enrich Gomez expressament per la Revista. Est monument degut únicament á la iniciativa particular va á alsarse immediatament en lo cementiri de Barcelona.

TAULA DEL PRESENT NÚMERO

Joseph Vilaseca.—Lluís Domenech.	Lo monument á Clavé.	341
Joseph Alfons Gatell.	Lo camí del saber.	347
Antoni Camps y Fabrés.	Las tres flors desencantadas.	353
Joaquim Riera.	Aniversari de la mort del popular músich-poeta Joseph Anselm Clavé.	355
Joseph d' Argullol y Serra.	Lo Rondallaire; cuentos populars catalans. (Bibliografía.)	358
J. Roca y Roca.	La filla del Marxant.	362
Joseph Rodoreda.	Mignon.	365
Jaume Collell.	Comunicat.	368
	Consistori dels Jochs Florals de Barcelona.	372
Frederich Soler.	L'any trenta cinch(continuació)	

CAPITOL V.

L' infern à casa.

Sembla que la naturalesa, ab sàbias lleys, imposa à cada hu los moviments, desitxos y gustos que del seu caràcter y forma 's desprenen.

Reparéu sino ab quina frecuencia veuréu home de nas llarch ab gorra de bisera llarga, botas punxagudas y bastonet prim; home de cap petit, ab barretó d' alas estretas, y home xato, de fesomia de gos boldoch, ab gorra peluda qu' acaba de completar la idea de la bestia que à la imaginació nos porta la silueta de la seva cara.

Es una lley de l' armonia universal que pocas vegadas falta.

La naturalesa no fá com los arquitectos dolents, que barrejan lo bisantí ab lo gòtich, lo dórích ab lo jónich y lo jurriguesch ab l' átich.

Aixís, donchs, res d' estrany tè qu' entre la sala de casa la Senyora Marquesa y los reunits en ella hi hagués una armonia tant perfecta que 'l mateix Goya, mort uns quants anys abans, no l' hauria conservada millor.

Teixinats en lo sostre de negrenca noguera, inmensos cor-

tinatjes que semblávan sombras d' emperadors romans arrebossats en los seus mantells, cadiras de bellut vert, fosch, clavatejadas de plata, retratos de familia en los que ja no s' hi veyan mes que la cara y las mans, y, penjant del mitj del sostre, una aranya de cristall, que, de tanta pols que l' havia tocada y tantas voltas que l' havian treta, perdut lo puliment, era tota esmerilada.

L' única cosa qu' en aquella sala desdeya era la noya de la casa, la senyoreta que, ab lo temps, debia ser senyora Marquesa de Valldaura.

Ella era lo sol somris d' aquell comput sério, lo toch brillant d' aquell quadro obscur, lo sol objecte que gosava del raig de sol, qu' entrava per la reixeta d' aquella presó negra.

Igual contrast qu' ella en aquella sala hauria produhit una rosa blanca damunt d' una enclusa en una fornal ennegrida pe l' fum, un somris en los llabis d' un inquisidor, una llágrima en los ulls d' un butxí.

En mitj d' aquella nuvolada, era un bocinet de cel seré, pur, radiant, ahont pipellejavan duas estrellas.

Era l' estel de l' alba que, en aquella nit del passat, anunciava l' esdevenir d' un dia de sol se 'ns taca, retornador d' alegria.

Los que voltavan á la senyora Marquesa, tant com ella mateixa, si no ho veyan, pressentian lo qu' estava destinada á fer la senyoreta en aquella casa, y, com una coloma voltada de corps, estava ben guardada, precisament porque volentla pera si cada hu, l' un no la deixava pendre al altre.

Després veurem porque entre tots era tal la situació de la pobra noya. Ara anem á mirar si podem reproduir á la vista de nostres lectors la escena que passá en aquella sala y entre los personatjes que ja coneixem desde l' anterior capítol.

Assentats que foren, la senyora Marquesa, tenint la noya al costat prengué la paraula.

—Despres, senyors, de donarlos gracias á tots per la mercé que m' han feta d' acudir tant puntuals á n' al meu recado, passaré á dirlos l' objecte qu' ha motivat aquesta reunió de familia, que, be de familia pot dirse, quant som tots parents, ó amichs, tant íntims y verdaders que de cap

dels qu' han vingut he cregut poder prescindir, sens temor d' ofendrel'.

Tots los presents feren un acatament alsantse y tornantse á assentar, que, per un instant, hauriau cregut qu' anavan á ballar lo minuet, contents de la deferencia.

La Marquesa continuá:

—La vida, tranquila, poch temps s' hi passa. Nostre Senyor, sens dupte pera probarnos, fá que sia aquest mon una vall de llágrimas, y no hi ha persona que no porti la seva creu, ni casa que no tinga la seva pena.

—Mólt cert es, senyora, diguè 'l pare Sacanellas; lo Paradís era lo cel en la terra, y 'l destruí la serp.

—Donchs la nostra familia tenia la gloria á casa y ha vingut á destruir-la un parent. Ahir vá arribar aquí, y posa en la religiosa morada dels meus avis, un nebot meu, fill d' un oficial dels que s' váren sublevar ab Riego á las *Cabezas* y dugueren totas las desdixas á la nostra pátria.

—¡Ave Maria Puríssima! esclamá 'l pare Sacanellas, persignantse y aixecantse de la cadira com si haguès sentit la picada d' un escorsó.

Lo pare prior, perque no hi doná tanta importancia, y els altres perque ja ho sabian, no 's mogueren del seus llocs.

La noya sonrigué al veurer l' esglay del frare.

La seva mare continuá:

—Lo jove oficial ha tornat de Madrit destinat á la secretaria del general Llauder; es lo seu edecan, ha vingut ab son assistent, y entre tots dos aquesta casa s' ha convertit en un infern. L' edecant fa mofa de lo mes sagrat, se burla dels nostres dejunis, de las nostras oracions, dels misteris de la nostra santa religió, diu davant d' aquest ánjel de Déu (senyalá á sa filla) diu davant d' aquesta pobra criatura cosas que farian tremolar á las pedras. Tarrabastall com lo d' aquesta casa, de desde qu' ells dos van arribar ahí vespre, no s' havia vist en la vida; ara l' hereuet es ab ell á passejar, perque se l' ha volgut endur per forsa, y entre mitj de las mòltas heretjias que li diu, aconsella á n' el pobre noy que s' emancipi d' una mare que, com jo, vol inclinarlo á la iglesia. Mentres aixó passa ab ell, lo seu assistent per no ser menos que l' amo, me desmoralisa las minyonas, passa lo temps á la cuyna fentlas ballar y trentlas de quici, y tot lo sant dia canta 'l *Trágala* y totas

aquestes cançons que la Constitució vá portar perque 'l rubor pujés subintá nostras galtas, y sentissem en lo front la vergonya de ser germans y compatriotas dels que tals cosas diuhén. ¿Senten? ¿Senten? Digué ab esglay la Marquesa senyalant cap ahont se sentia al cap de vall de la casa una veu que cantava. ¿Senten si es prou pena lo tenir que suportar aixó á casa meva?

Tots los circuntants, suspés l' alé, esglayats, quedaren escoltant lo que la veu cantava.

La veu, ayguardentosa y com si compregués que aixís molestaria mes als seus enemichs, torna á repetir la copla que deya:

«Libertad, libertad socrosanta,

«Nuestro númen tu siempre serás;

«Podrás vernos morir en tus aras

«Mas vivir en cadenas, jamás.»

Una bomba qu' al mitj de la sala hagués caygut, no hauria espasmat mes als amichs de la senyora Marquesa.

Per si no n' hi havia prou, la veu s' acostá més, y, cambiant de tonada, cantá:

«Trágala trágala

«Vil servilon,

«Tu que no quieres

«Constitucion.

Aquí ja no fòu esglay, fòu indignaciò, fòu ira lo que esclatá en la sala.

—¡Reyna santíssima dels àngels, esclamá la Marquesa.

—¡Jo desfarè aquest agravi! diguè 'l barò de Cassolas, posant la má á n' al pom de la espasa que no duya, y quadrant-se provocador com D. Quixot quant vá veurer las aspas dels molins.

—¡Maledicciò eterna damunt tú! cridá lo pare Sacanellas, tremolench de ràbia y sanguinejanlhi lo llabi inferior de la mossegada que s' hi havia donat.

—¡Ah! ¡Com estem! ¡Com estem! Diguè melancólicament lo pare Prior, que, ab son mocador d' herbas, no poguè arribar á temps á detenir una llágrima que rodolá per sa cara.

A tot aixó la noya deya per lo baix:

—¡Me fán riurer sense ganas! Impossible me sembla que gent que 's prècia d' instruida fassi tant cas de ximplesas que ni cap intent duhen, ni la forsa compren de las paraulas lo quí las canta.

—¡No, no, filla meva; diguè 'l senyor Rodò, que vá sentir-la, no sò del sèu parer; jo vetx com la seva mamá y los demès que 'ns voltan qu' es, com dihem gramaticalment, un barbarisme, lo qu' en aquesta casa passa; mes tinch la esperansa d' un futur perfect tant gran y esplendent com lo pretèrit plusquamperfet qu' he vist en ella.

—S' enganya, senyor gramátich, diguè 'l pare Sacanellas, vosté viu d' esperansas sempre y tot ho deixa fer al temps, quan aquí, lo qu' hi ha que fer es, ab fortas realitats, matar-ne d' altrás que fán la desditxa de la senyora Marquesa.

—Parla bè 'l pare guardiá, diguè la senyora, res de contemplacions; remeys radicals y justos que 'ns treguin la peste de casa. En aquest cas dígam tú ¿qué farias? preguntá la marquesa dirijintse al demacrat barò de Cassolas.

—Jo no dono consells á qui no 'ls necessita.

—¿Que no 'ls necessito?

—No.

—¿Per qué?

—Tu t' ho sabs.

—¡Ay, Senyor Dèu mèu, déume paciència! ¿Ja t' has picat?

—¡No 's piqui, home, no 's piqui! diguè 'l senyor Rodò ab una d' aquellas riallas frescals que 'l comú de la gent es del parer de qu' engreixan.

—Si senyor que 'm pico. ¿Y qu' hi há?

—Re, home, re.

—¡Senyors, per l' amor de Dèu y dels sants! No renyím y dividim las forsas, diguè frisòs lo pare guardiá; ara que tant las necessitem per anar junts contra l' enemich qu' ha plantat l' estandart al mitj de la llar d' aquesta casa.

—Ajúntintse tant com vulgan, diguè lo barò de Cassolas; ab mi may.

—¿Per qué?

—Perque sí.

—Aixó no es cap rahó.

—Ho es, perque la ofensa qu' á mi se m' ha fet no 's fá ni ab una careta á la cara.

—¿Quí li ha feta?

—La meva parenta, la senyora Marquesa, que, sabent com jo 'm pico ha cridat junta de tots vostés quan sab prou que jo la estimo, que debia cridar-me à mi sol y que, entre ella y jo, hauriam arreglat lo que al cas feya. Mes com al món sempre hi ha mes doctors qu'apotecaris, y en aquesta casa sempre han manat mes los de fora que los de dins, s'ha fet tot al contrari de lo que s'havia de fer, y ara 'ns trovem ab la tarrabastada á sobre. ¿Si? Donchs ara fassan vostés lo que vullan; jo m'arreglaré sol, y veurém, ab tot y qu'aquí se fá tant poch cas de la meva ciencia de món, qui será lo qui ab menos entrebanchs portará á cap la cosa.

—¡Mes per l'amor de Dèu, Barò!

—No, no, Marquesa; deixemho córrer; ja sabs tu que quan me pico, me pico mòlt fort, y qu'es picar en ferro fret quant en contra se 'm diga. L'any vint y tres vatx rompre la espasa y vatx presentar la meva dimisió, no mes perque 'l rey me vá dir qu'era 'l coronel mes ximple que hi havia en l'ecsércit.

—Encara... allavoras...

—Ja ho sab, senyor Rodò, jo ab poca cosa 'n tinch prou. Y no rigui ni 'm miri d'aquesta manera, perque, si m'also, y li rompo la espina dorsal d'una clatellada...

—¡Reyna dels àngels sagrada!

—¡Per'mor de Dèu senyor barò!

—¡Mamá! ¿Y ara? ¿Que deliran?

—Dispensi... si l'hi agraviat...

—¡Ah! Bè. ¿Veu? corrent: la má d'amich. Jo 'm pico, mes en donantme satisfacció ja tenen l'home aixerit com si tal cosa.

Y, serenantse, y anántsenhi de la cara la rojor, tal com s'en van del cel las nuvoladas d'estiu, torná á restar lo coronel de realistas tant complascent com en los mes pláscits dias de sa vida.

Ell ja ho deya:

—Jo sò una pólvora; quan me pico, rompo un bras ó una cama, mes, passat lo primer moment, ni 'm recordo de lo succehit y fins faria mercés al qui, al impuls de la meva forsa estés en terra.

No passá igual ab los demès concurrents.

La violencia de la escena qu'acabavan de presenciar los deixá conmoguts, y, ab prolongat silenci expressaren lo des-

agrado ab que havian vist la ecsaltació del demacrat sub-
jecte.

Mes com en lo món no 's veu sino lo que 's vol véurer, la
senyora Marquesa, després de mòltas vegadas de passar
iguals escenas, no havia reparat encara, que, mes que ab las
cansons del assistent y l' axialabament del nebot edecan,
ab la tertulia d' aquella gent tenia l' infern á casa.

CAPITOL VI

L'advocat de la casa

De la mateixa manera que l'advocat de la casa
natural per desízevol obatale, se tenia essent...
natur, y no corría rípid fins a una pendent...
torra a dur la pressa al lloch abant...
convensa trata de quide per un accient...
fins que lo recort de la idea que la...
canal a que ella a hinya desde son...
lo recort que torna a son centre la...
trada són la ven de l' assistent que...
mes aprop tanta.

«Si fiego miró en un espejo...
«No por fíase miró ni trídior...
«Que miró con la espada en la mano...
«Defendiéndose la conserción...
— Ja no senten, digne la senyora Marquesa; això no pot
pueden així de cap de las...»

CAPITOL VI.

L' advocat defensor.

De la mateixa manera que 'l regarò apartat de son curs natural per qualsevol obstacle, vá fent esses, y vacila, y s'atura, y no corra rápit fins qu' una pendent mes vertical lo torna á dur depressa al lloch ahont corra lliure, així una conversa treta de quici per un accident inesperat s'atura fins que lo recort de la idea que la ocasiona la torna á dur al camí, á que ella 's dirigia desde sòn principi.

Lo recort que torná á sòn centre la qu' havem vist esbarriada, fòu la veu de l' assistent, que, canviant d' estrofa y més aprop, cantá:

«Si Riego murió en un cadalso
«No por falso murió ni traidor,
«Que murió con la espada en la mano
«Defendiendo la constitucion.

—Ja ho senten, diguè la senyora Marquesa; aixó no pot quedar així de cap de las maneras.